

WERKbedrijf-sectorbarometer 4

26 november 2009

Afdeling Arbeidsmarktinformatie

Doelstelling van de sectorbarometer is inzicht te geven in de sectorale ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Door naast de gerealiseerde ontwikkelingen te tonen, ook early indicators en prognoses toe te voegen, krijgt dit document het karakter van een barometer: het geeft daarmee een beeld van verwachte ontwikkelingen in de nabije toekomst.

Inleiding en samenvatting	1
1 Duiding recente ontwikkelingen op landelijk niveau	2
2 Sectorale werkgelegenheidsindicatoren	5

Inleiding en samenvatting

Door de economische crisis staat de economische sector extra in de belangstelling. Belangrijke vragen zijn *Welke sectoren hebben een relatief gunstige ontwikkeling? Welke sectoren bieden ook in deze tijd nog mogelijkheden voor werkzoekenden?*

Voor informatie over sectoren moeten we vooral een beroep doen op externe informatiebronnen, zoals het CBS, ABU, de grote Nederlandse banken, etc. Vooral interessant is nieuw materiaal van het onderzoeksbureau EIM en de verwachtingen van ondernemers in de CBS-Conjunctuurenquête. Daarnaast hebben we de beschikking over gerealiseerde ontwikkelingen afkomstig van het CBS en private intermediaire organisaties (Monsterboard, ABU, Manpower). Deze informatie wordt zoveel mogelijk per sector geïntegreerd.

Op landelijk niveau is sprake van een forse economische krimp. De Nederlandse economie produceert in het derde kwartaal van 2009 3,7% minder dan één jaar geleden. Maar voorzichtig lijken er ook al eerste verbeteringen zichtbaar. Zo blijkt uit de meest recente CBS-cijfers dat in het derde kwartaal er sprake is van een licht herstel van de economie. Er is weer sprake van een positieve kwartaal-op-kwartaal groei. De eerste in anderhalf jaar tijd. Ook is het vertrouwen in de economie – een belangrijke graadmeter voor de toekomstige economische ontwikkelingen – iets hersteld; hoewel consumenten en producenten pessimistisch blijven. Uit de meest actuele cijfers blijkt dat de werkgelegenheid in een jaar tijd met 143 duizend banen (-1,8%) ongekend sterk krimpt. De werkgelegenheid neemt in 2010 verder af.

Belangrijk voor deze sectorbarometer zijn de nieuwe sectorale prognoses van het EIM. Deze worden vergeleken met de prognoses van UWV WERKbedrijf. De verwachte ontwikkelingen door EIM en UWV WERKbedrijf zijn voor de meeste sectoren vergelijkbaar. Bijvoorbeeld de industrie en de bouw zijn sectoren waar in beide prognoses de werkgelegenheid fors daalt. De overheidssectoren laten in beide prognoses een gunstiger ontwikkeling zien. Natuurlijk zijn er ook verschillen. Zo is EIM somberder dan UWV WERKbedrijf over de werkgelegenheid in de horeca en de detailhandel; terwijl UWV uitgaat van een beperkte krimp van de werkgelegenheid bij de overheid.

Op hoofdlijnen schetsen de prognoses van EIM en UWV WERKbedrijf dus een vergelijkbaar beeld. Voorzover de prognoses wat meer van elkaar afwijken, geven zij een indicatie over de mate van onzekerheid van de prognoses.

1 Duiding recente ontwikkelingen op landelijk niveau

CBS: Economie minder diep in laagconjunctuur

De stand van de Nederlandse economie wordt handig zichtbaar gemaakt in de conjunctuurklok van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Het CBS meet namelijk de waarde van vijftien conjunctuurindicatoren. Daarbij maakt men gebruik van twee assen:

- Een indicator presteert boven of onder de trendwaarde (verticaal).
- Een indicator die afneemt of toeneemt (horizontaal).

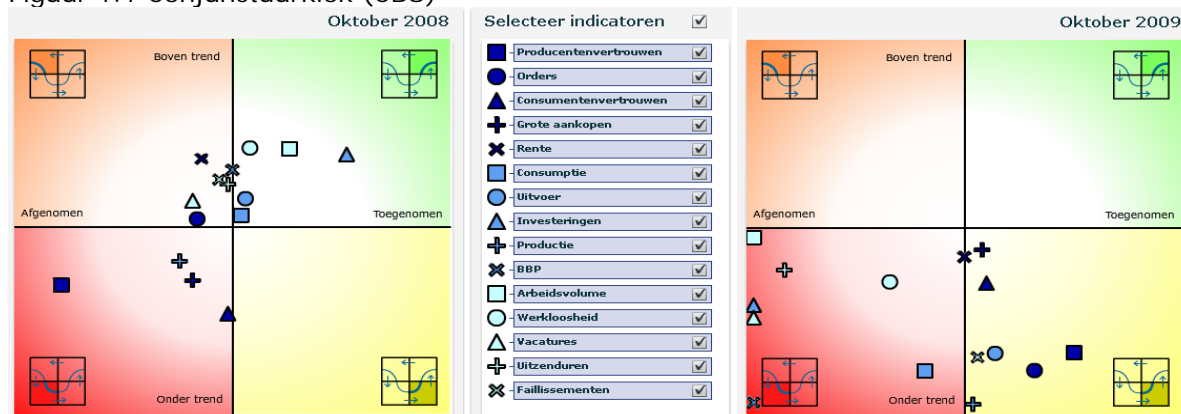
Afhankelijk van de waarde van een indicator, komt men terecht in één van de vier kwadranten. In het derde kwartaal van 2009 bijvoorbeeld krimpt de economie fors (-3,7%) en ligt daarmee ver onder het lange termijn gemiddelde. Daardoor bevindt deze conjunctuurindicator (aangegeven door **x**) zich in het kwadrant links onder (rode kleur).

Dit zelfde kan gedaan worden met de veertien andere conjunctuurindicatoren¹. We zien dat alle conjunctuurindicatoren in oktober 2009 beneden het langjarig gemiddelde presteren (alle indicatoren bevinden zich beneden de horizontale as). Als we dan het beeld van nu vergelijken met het verleden, dan blijkt dat de conjunctuurindicatoren zich verschuiven:

- van het gunstige groene kwadrant - rechts boven - (hoogconjunctuur)
- via het oranje kwadrant – links boven – (conjuncturele neergang)
- naar het rode kwadrant - links onder - (laagconjunctuur).

Wel lijkt een aantal conjunctuurindicatoren zich recent te verplaatsen naar het gele kwadrant – rechts onder - (opleving): consumentenvertrouwen, producentenvertrouwen, orders en uitvoer (figuur 1.1-rechts). Het CBS beoordeelt de economische situatie in oktober dan ook als 'iets beter'. Het zwaartepunt van de conjunctuurindicatoren ligt minder diep in de laagconjunctuurfase.

Figuur 1.1 Conjunctuurklok (CBS)

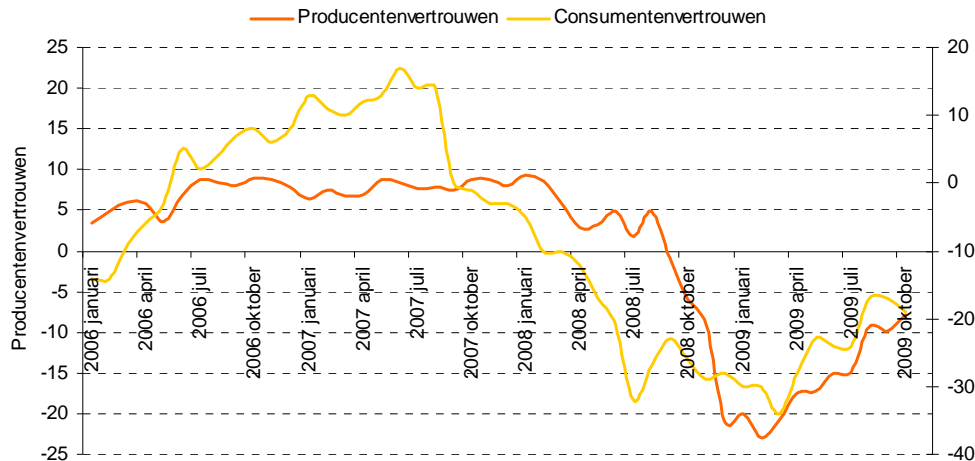

¹ Sommige indicatoren worden 'gespiegeld' tov de x-as. Immers bij negatieve conjuncturele indicaties als werkloosheid en faillissementen duidt een groei en een waarde boven de trend op een laagconjunctuur. Daarom worden dit soort gegevens gespiegeld, waardoor ze in een laagconjunctuur toch in het rode vlak (links onder) terecht komen.

Vertrouwensindicatoren krabbelen op

Vertrouwensindicatoren als consumentenvertrouwen en producentenvertrouwen, geven doorgaans een idee waar ontwikkelingen naar toe gaan. We zien dat de vertrouwensindicatoren de afgelopen twee jaar fors ongunstiger zijn geworden. Wel krabbelt de laatste maanden het vertrouwen iets op; maar consumenten en producenten blijven pessimistisch.

Figuur 1.2 Vertrouwensindicatoren (CBS)

Een andere indicator is de effectenbeurs. Economen gaan ervan uit dat de effectenbeurs een half jaar of meer vooruit loopt op economische ontwikkelingen. De Nederlandse effectenbeurs – gemeten aan de AEX-index - is in één jaar tijd een groot deel van zijn waarde kwijtgeraakt, maar heeft zich na een dieptepunt begin maart behoorlijk hersteld.

Arbeidsmarkt reageert deels vertraagd

Hoewel er indicaties zijn dat de Nederlandse economie niet verder in het slop raakt, zal de arbeidsmarkt de komende tijd verder verslechteren. Immers de arbeidsmarkt reageert altijd met vertraging op economische veranderingen.

Het tijdsverschil is per arbeidsmarktvariabele verschillend. Het aantal vacatures reageert snel op de economie. De dynamiek op de arbeidsmarkt, gemeten door het aantal ontstane vacatures, daalt snel. Het aantal ontstane vacatures in de eerste negen maanden van 2009 is 32% lager dan in dezelfde periode van vorig jaar.

Werkloosheid loopt op

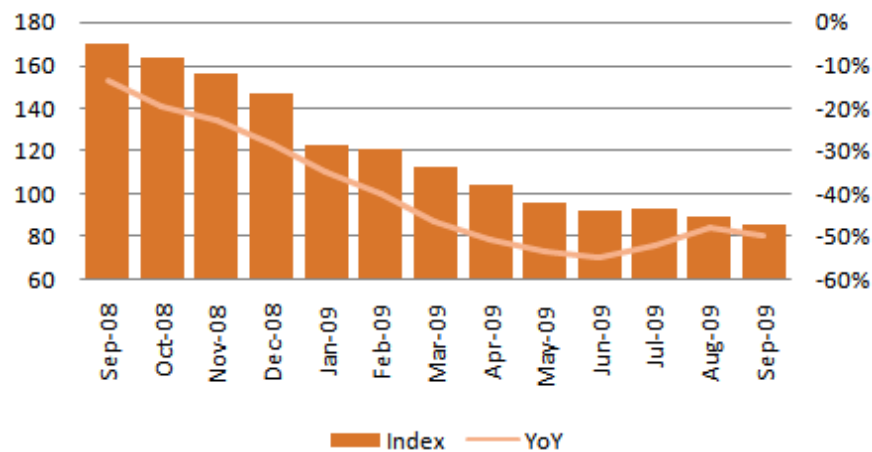
De werkloosheid loopt snel op door de economische crisis. Eind oktober is het aantal niet-werkende werkzoekenden 85 duizend hoger dan een jaar geleden (+21%). Overigens is het aantal niet-werkende werkzoekenden uitgedrukt als percentage van de beroepsbevolking nog steeds laag te noemen. Dit percentage is ruim 6%. Afgezien van de recente hoogconjunctuurjaren 2007-2008, moeten we teruggaan naar eind jaren zeventig voor soortgelijke lage werkloosheidspercentages.

Werkgelegenheid krimpt ongekend snel

De omvang van het aantal banen reageert minder snel. Dit heeft te maken met de tijdspanne die zit tussen het inzetten van de economische laagconjunctuur en de aanpassing van het aantal banen. Dit wordt veroorzaakt doordat werkgevers een afwachtende houding aannemen bij het afstemmen van het personeelsbestand aan de nieuwe (lagere) vraag naar producten. De werkgever kijkt bij het begin van laagconjunctuur de kat uit de boom en wacht even met het afstemmen van zijn personeelsomvang aan de nieuwe economisch omstandigheden. Als de laagconjunctuur doorzet is de werkgever wel gedwongen zijn personeelsomvang af te stemmen op de nieuwe economische realiteit. Dit gedrag van werkgevers wordt 'Labour Hoarding' genoemd. Ondanks deze afwachtende houding zijn in de eerste negen maanden van 2009 zo'n 150 duizend banen verdwenen (-1,9%). Ten opzichte van een vol jaar geleden is de banenkrimp iets minder, namelijk 143 duizend (-1,8%).

De lagere vraag naar arbeid is ook duidelijk zichtbaar in de ontwikkeling van het aantal vacatures. Het CBS geeft aan dat het aantal vacatures sterk daalt. Dit wordt bevestigd door de De Monster Employment Index (MEI). De MEI is een barometer voor de online arbeidsmarkt in Nederland. De barometer is een maandelijkse analyse naar de aanwezigheid van kwalitatieve arbeidskansen. Het niveau van de index zelf zegt niet veel over het aantal online vacatures, maar het geeft meer een sfeerbeeld van de Nederlandse arbeidsmarkt. Door de index te vergelijken met die van de voorgaande maand(en), krijgt men snel een indruk van de actuele mogelijkheden. Over september rapporteert Monsterbord dat het online vacature aanbod al twaalf maanden bijna onafgebroken daalt. Vergeleken met een jaar geleden staat de index nu 50% lager². Naast een inzicht in online-vacatures op landelijk niveau geeft Monster ook informatieve uitsplitsingen naar beroep en provincie.

Figuur 1.3 Monster employment index

² Monster Employment Index, september 2009.

2 Sectorale werkgelegenheidsindicatoren

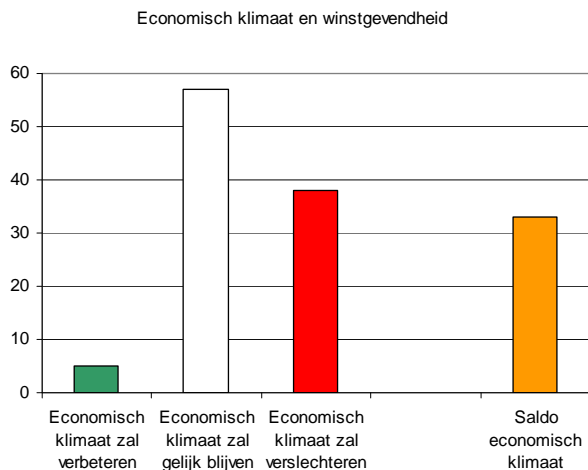
Vertrouwen van bedrijfsleven cruciaal

Voor toekomstige ontwikkelingen van de werkgelegenheid zijn economische verwachtingen van werkgevers belangrijk. Het vertrouwen van het bedrijfsleven wordt door het CBS, in samenwerking met VNO-NCW, MKB Nederland, de Kamers van Koophandel en het Economisch Instituut Bouwnijverheid elk kwartaal gemeten door middel van het CONjunctuurEnquête Nederland (COEN). De enquête is gebaseerd op kwalitatieve verwachtingen van ondernemingen en geeft daarmee een stemmingsbeeld over de huidige en toekomstige gang van zaken dan een kwantitatief overzicht.

Uit het laatste conjunctuuronderzoek³ blijkt dat ondernemers nog steeds somber zijn over de Nederlandse economie. Gemiddeld verwacht 33% van de ondernemers een verslechtering van het economisch klimaat. Daarmee zijn de ondernemers ongeveer net zo somber als het voorgaande kwartaal.

Intermezzo: Hoe wordt gemeten in de conjunctuurenquête?

De enquête is gebaseerd op kwalitatieve verwachtingen van ondernemingen en geeft daarmee vooral een stemmingsbeeld van de huidige en verwachte activiteiten van ondernemingen. Daarbij vraagt men bijvoorbeeld naar de verwachtingen van ondernemingen over het economisch klimaat. Voor het derde kwartaal verwacht 57% dat het economisch klimaat niet verandert. Circa 5% van de ondernemingen verwacht een beter economisch klimaat en 38% een slechter economisch klimaat. Het CBS geeft dan aan dat per saldo 33% van het bedrijfsleven een slechter economisch klimaat verwacht.

³ CBS, de Kamer van Koophandel, EIB, MKB-Nederland VNO-NCW, 'COEN, CONjunctuurEnquête Nederland', derde kwartaal 2009', september 2009. Per regio is een apart onderzoek beschikbaar.

De ene sector is de andere niet

Door de economische crisis staat de economische sector extra in de belangstelling. Zo heeft het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in samenwerking met de Stichting van de Arbeid een analyse gemaakt van de situatie op de arbeidsmarkt⁴. Belangrijk voor de kansen van werkzoekenden op werk zijn de verwachtingen voor de werkgelegenheid in elke sector.

In deze nieuwe sectorbarometer hebben we de beschikking over nieuwe detailprognoses van het onderzoeksbureau EIM van september.

Werkgelegenheid per economische sector volgens EIM en UWV WERKbedrijf

Het EIM⁵ maakt periodiek prognoses van de Nederlandse economie en arbeidsmarkt. In de jongste prognose gaat het EIM voor het zogenoemde basispad uit van een economische groei in 2009 en 2010 die op landelijk niveau vergelijkbaar is met die van het Centraal Planbureau (CPB) in het najaar.

Dit resulteert volgens het EIM in een krimp van de werkgelegenheid (werknemers) in 2009 van 1,3% en in 2010 van 3,1%. In totaal dus een afbraak van de werkgelegenheid van 4,4% ofwel 330 duizend arbeidsplaatsen.

De afname van de werkgelegenheid in twee jaar komt grofweg overeen met de berekening van UWV WERKbedrijf in juni. Wel is de timing anders. In de UWV-prognose is uitgegaan van een grotere krimp van de banen in 2009 en van een geringere krimp 2010. In onderstaande tabel 2.1 is een overzicht gegeven van de prognoses van de werkgelegenheid naar sector in de periode 2009-2010.

Tabel 2.1 Werkgelegenheidskrimp in twee jaar (2009 en 2010)

	EIM	UWV WERKbedrijf	Vershil
Bouw	-11,7%	-8,8%	-2,9%
Industrie	-9,9%	-9,2%	-0,7%
Vervoer en telecom	-8,2%	-7,6%	-0,6%
Financiële diensten	-8,1%	-6,3%	-1,8%
Horeca en catering	-7,8%	1,2%	-9,0%
Zakelijke dienstverlening	-6,7%	-9,0%	2,3%
Detailhandel	-5,4%	-1,6%	-3,8%
Groothandel	-5,2%	-6,2%	1,0%
Nutsbedrijven	-1,9%	-2,2%	0,2%
Landbouw en visserij	1,1%	1,5%	-0,5%
Overheid	1,4%	-0,5%	1,9%
Zorg en welzijn	5,1%	5,2%	0,0%
Totaal	-4,4%	-4,0%	-0,3%

Bron: EIM prognose MKB, september 2009

UWV WERKbedrijf, Arbeidsmarktprognose 2009-2010, juni 2009

⁴ Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Stichting van de Arbeid, 'Overschot- en tekortsectoren', WAW/14C, maart 2009.

⁵ De Rabobank maakt net als ING en ABN AMRO sectoranalyses. De Rabobank onderscheidt 9 sectoren en 80 branches. Er wordt per sector/branche een overzicht gegeven van de bedrijven binnen de sector, welke trends er zijn en welke kansen en bedreigingen er zijn. De informatie wordt regelmatig ge-update. Meer lezen: http://www.rabobank.nl/bedrijven/advies/cijfers_trends/branches/. De beschrijving leent zich goed voor een eerste oriëntatie voor startende ondernemers, maar laat zich niet goed vergelijken met prognoses van EIM en UWV WERKbedrijf.

We bespreken hierna de verschillende sectoren en vullen die aan met inzichten uit de CBS-Conjunctuurenquête en de Manpower Employment outlook. Daarbij moet wel het verschil timing in ogenschouw genomen worden. De UWV prognose dateert van een halfjaar geleden, terwijl in de overige prognoses gegevens van recente datum meenemen konden worden.

De Manpower-outlook is gebaseerd op een enquête onder ruim 750 werkgevers. De werkgevers doen uitspraken over de werkgelegenheidsontwikkeling in het vierde kwartaal van dit jaar. Er zijn drie cijfers:

1. Hoeveel werkgevers verwachten een groei van de werkgelegenheid.
2. Hoeveel werkgevers verwachten een krimp van de werkgelegenheid.
3. Hoeveel werkgevers verwachten per saldo een groei van de werkgelegenheid.

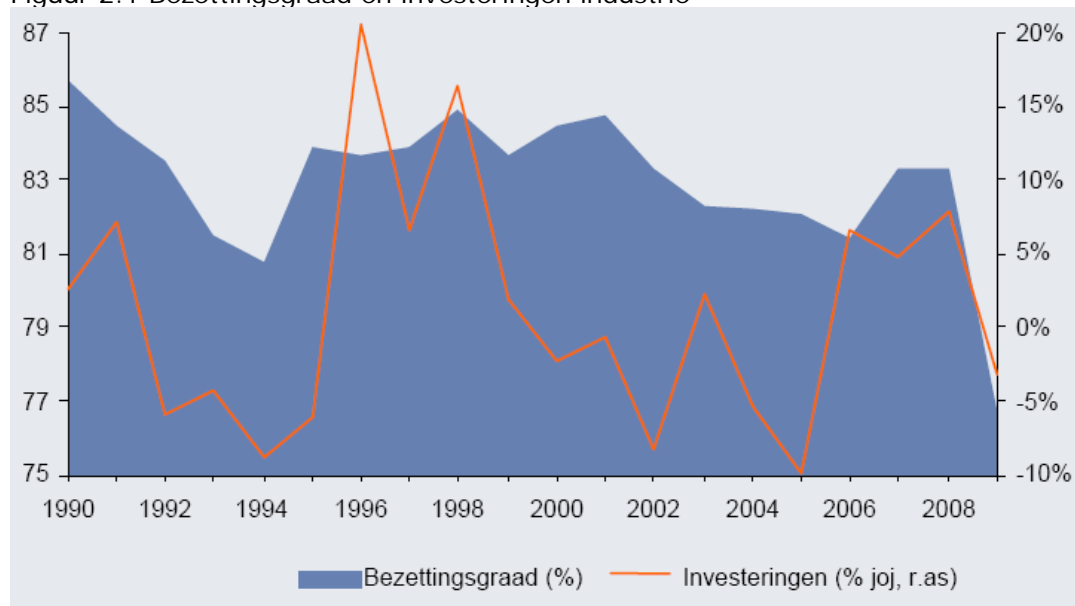
Deze benadering sluit aan bij die van de CBS-conjunctuurenquête. Landelijk gezien houden volgens de meting van Manpower het aantal groeiende bedrijven het aantal krimpende bedrijven in evenwicht: per saldo is de netto werkgelegenheidsgroei (na seizoenscorrectie) 0%.

Industrie en bouw hebben het moeilijk

De werkgelegenheid in de industrie en de bouw staat in de EIM- en de UWV-prognose onder grote druk. In beide sectoren krimpt de werkgelegenheid in twee jaar tijd rond de 10% en daarmee dubbel zo hard als in geheel Nederland.

De exportgeoriënteerde industrie is sterk afhankelijk van de ontwikkeling van de wereldhandel. Daarom kent de industrie een grote teruggang in activiteiten. Het economisch bureau van ING toont in onderstaande figuur de bezettingsgraad en de investeringen vanaf 1990. De bezettingsgraad van de Nederlandse industrie is in 2009 uitzonderlijk laag. Het gevolg is dat er bij de industriële ondernemingen weinig behoefte is aan capaciteitsvergroting via investeringen.

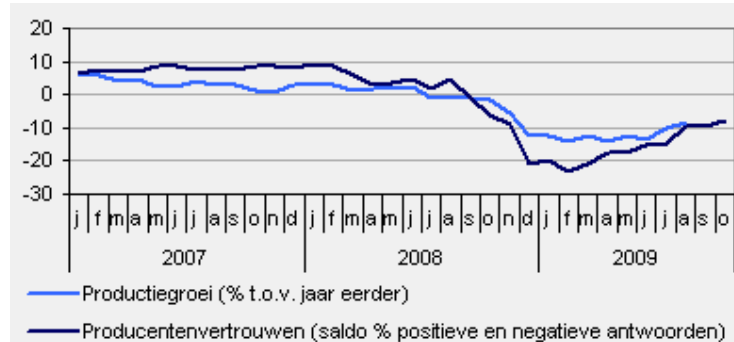
Figuur 2.1 Bezettingsgraad en investeringen industrie

Bron: ING, 'Dutch Economic Outlook', September 2009

ING is van mening dat een eventueel economisch herstel vooral gedragen zal worden door de export (en veel minder door de consumentenuitgaven). De mogelijkheid van de Nederlandse export als groeistimulus is zeker aanwezig als de verbetering van de economie in de ons omringende landen doorzet. In de Conjunctuurenquête van het CBS (COEN) wordt dan ook aangegeven dat de industrie het dieptepunt medio dit jaar lijkt te hebben bereikt. Dit wordt bevestigd door de Manpower Employment outlook survey Nederland (vierde kwartaal). De bezettingsgraad van de Nederlandse industrie is in 2009 dus uitzonderlijk laag. Het gevolg is dat er veel minder behoefte is aan capaciteitsvergroting via investeringen.

Figuur 2.2 Productie in de industrie (CBS)

De bouwsector kent een andere dynamiek dan de industrie. De bouwsector is vooral binnenlands georiënteerd. Bovendien is de productietijd lang. Bouwbedrijven kunnen daarom nog doorwerken aan bestaande projecten. Als de bouwprojecten aflopen en er geen nieuwe zijn, wordt het pas echt nijpend voor deze sector. Een indicatie hiervan is zichtbaar in de sterke daling van het aantal bouwvergunningen voor woningen. In de eerste helft van dit jaar zijn 10% minder bouwvergunningen verleend dan in de zelfde periode van vorig jaar. Het aantal van 32 duizend woningen is daarmee het laagste aantal sinds het eerste halfjaar van 2004. Ook de Employment outlook survey van Manpower bevestigt de prognoses van EIM en UWV WERKbedrijf: voor het vierde kwartaal is ook Manpower pessimistisch voor de Bouwnijverheid.

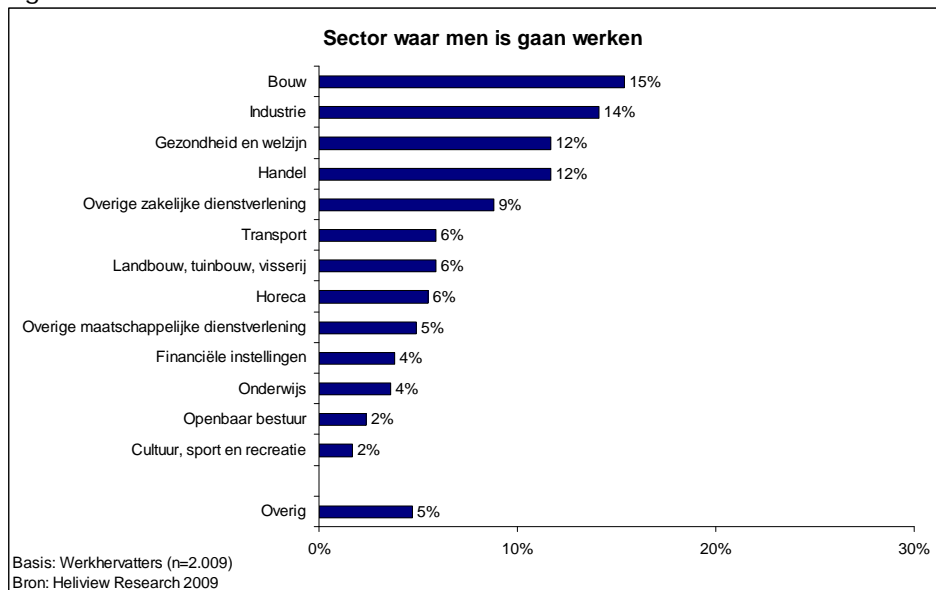
Dit beeld wordt bevestigd door recente cijfers over de ontwikkeling van de vacatures volgens het CBS (tabel 2.2).

Tabel 2.2 Ontstane vacatures in de eerste negen maanden 2009 naar sector (x 1.000)

	2008	2009	Groei 2009
F Bouwnijverheid	44	19	-57%
D Industrie	66	31	-53%
I Vervoer en communicatie	43	23	-47%
A, B Landbouw, bosbouw en visserij	22	12	-45%
K Onroerend goed, zakelijke dienstv.	166	101	-39%
J Financiële instellingen	35	23	-34%
A-O Totaal SBI'93	825	554	-33%
H Horeca	61	43	-30%
O Cultuur, recreatie en ov. dienstverl.	44	32	-27%
G Reparatie consumentenartikelen; handel	182	135	-26%
M Onderwijs	35	28	-20%
N Gezondheids- en welzijnszorg	102	83	-19%
L Openbaar bestuur; soc.verzekeringen	24	21	-13%
E Openbare voorzieningsbedrijven	3	3	0%
C Delfstoffenwinning	0	0	

Ondanks de forse krimp in het aantal ontstane vacatures blijkt volgens onderzoek dat de bouw en de industrie sectoren zijn waar veel werkzoekenden desondanks relatief vaak een baan vinden⁶. Een van de onderzoeksvragen was 'In welke sector en beroep vinden mensen werk?'. Er zijn 2.000 personen ondervraagd die in het 1^e kwartaal van dit jaar uitgestroomd zijn naar werk. Opvallend is dat ondanks het feit dat de bouw en industrie hard getroffen worden door de recessie, er veel mensen werk hebben gevonden in deze bedrijfstakken. Bij de bouw speelt daarbij een rol dat lopende projecten (aan het begin van dit jaar) gewoon afgerond worden en dat de terugval in aanbestedingen van projecten later zichtbaar wordt. Daarnaast is belangrijk dat deze beide sectoren vrij omvangrijk zijn (16% van de totale werkgelegenheid).

Figuur 2.3 Sector van mensen die na werkloosheid werk vinden

Vervoer

De vooruitzichten voor de vervoerssector zijn erg ongunstig. Deze internationaal georiënteerde bedrijfstak ondervindt veel hinder van de gekrompen wereldhandel. Minder (internationale) handel betekent ook minder behoefte aan vervoersdiensten. De meting van Manpower die vraagt naar de werkgelegenheidsontwikkeling in het vierde kwartaal geeft hetzelfde beeld. Ook de industriemonitor van het CBS (van eind oktober 2009) geeft aan dat in de transportmiddelenindustrie de omzet relatief sterk (met ruim 40 procent) terugloopt.

Financiële diensten

De werkgelegenheid in de sector financiële diensten zal door de economische crisis meer dan gemiddeld krimpen. Immers door de kredietcrisis heeft het vertrouwen in de financiële sector een behoorlijke deuk opgelopen, waardoor er vermoedelijk minder vraag zal zijn naar financiële producten.

⁶ UWV, 'Uitstroomonderzoek', 22 september 2009.

Horeca

Over de horeca lopen de beide prognoses duidelijk uiteen. De EIM-prognose gaat uit van een forse werkgelegenheidskrimp. De UWV-prognose gaat uit van een beperkte krimp. Manpower verwacht een arbeidsmarkt in de horeca die zich ongunstiger ontwikkelt dan het landelijke gemiddelde.

Eenzijds geeft de trend tot meer outsourcing van bedrijfsrestaurants nog wat tegenwicht in de horeca. Bovendien ontwikkelt de arbeidsproductiviteit zich in de horeca ongunstiger dan gemiddeld: bij een daling van de omzet blijft het aantal banen dan toch min of meer in stand. Daarnaast zullen in 2009 door de economische crisis meer mensen kiezen voor een binnenlandse vakantie. Daar staat tegenover dat het aantal buitenlandse vakantiegangers minder zal zijn. Uit CBS-gegevens over het eerste halfjaar van 2009 blijkt dat de werkgelegenheid in de horeca vergelijkbaar krimpt als het landelijk gemiddelde.

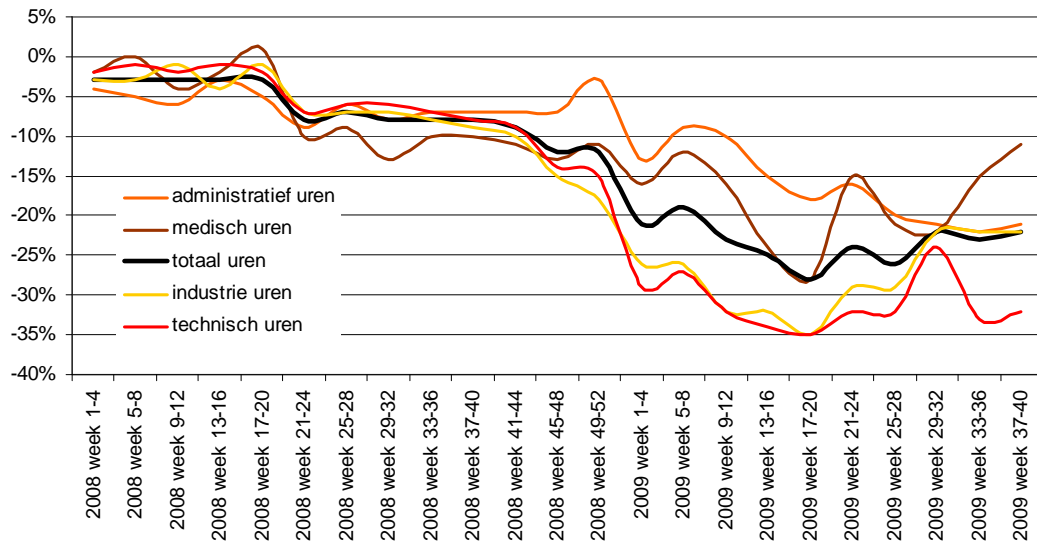
Zakelijke diensten

De prognoses van de werkgelegenheid in de zakelijke diensten wijzen beide op een bovengemiddelde krimp.

Het uitzendwezen – als onderdeel van de zakelijke diensten – wordt sterk beïnvloed door de conjunctuur. Immers het uitzendwezen heeft – na jaren van uitbundige groei – nu te maken met een forse krimp. Het aantal uren dat uitzendbureaus uitzenden, wordt algemeen gezien als een early indicator van ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Omdat in veel bedrijfstakken de omzet terugloopt, snijden werkgevers veelal als eerste in de flexibele schil. Het gevolg is dat het aantal uitzenduren fors terugloopt. Het Centraal Bureau voor de Statistiek registreert dan ook een daling van het aantal uitzenduren in het tweede kwartaal van 2009 van 18% ten opzichte van het tweede kwartaal van 2008. Kijken we naar recentere cijfers van de Algemene Bond van Uitzendondernemingen (ABU), dan zien we een nog grotere daling. In het eerste halfjaar meet de ABU een terugval van het aantal uitzenduren met gemiddeld 23%. Opvallend is dat alle vier de onderscheiden sectoren slecht presteren. Dus naast de sectoren techniek en industrie ook de sectoren medische en administratieve diensten. Opmerkelijk is dat de meest recente cijfers van de ABU (juli-oktober) lijken te wijzen op een iets gematigde ontwikkeling: de krimp van het aantal uitzenduren (zwarte lijn midden) neemt niet meer toe. De afname van het aantal uitzenduren blijft min of meer stabiel op zo'n 22%. Daarnaast tekent onderzoeksbureau Ecorys hierbij aan dat de Belgische uitzendmarkt zich ook al gunstiger ontwikkelt. Omdat volgens Ecorys de Belgische uitzendmarkt iets voorloopt op de Nederlandse markt is dat een bemoedigende ontwikkeling⁷.

⁷ ABU, 'Flex & Figures', oktober 2009.

Figuur 2.4 Uitzenduren bij de ABU-sectoren tot en met september 2009

Het is duidelijk dat de werkgelegenheid binnen de sector uitzendbedrijven terugloopt⁸. Aan de andere kant is Manpower optimistisch over de werkgelegenheidsontwikkeling van de zakelijke diensten als geheel (dus niet alleen uitzendbedrijven) in het vierde kwartaal van 2009. Het aantal werkgevers dat volgens Manpower een groei van de werkgelegenheid ziet in deze sector is duidelijk groter dan het aantal werkgevers dat een krimp ziet.

Detailhandel en groothandel

De prognoses voor de werkgelegenheid in de komende twee jaar voor de detailhandel lopen uiteen. Het EIM is pessimistischer dan de UWV-prognose. De detailhandel is grofweg te verdelen in Food en non-Food. Detailhandel Food is minder conjunctuurgevoelig: behoefte aan voedsel blijft min of meer constant. Consumenten kunnen wel eenvoudig besparen op de non-Food artikelen. Voor de non-Food-detailhandel is het tekort aan consumentenvertrouwen problematisch. Consumenten stellen hun aankopen voor duurzame goederen zoals wasmachines en televisies uit. Ondanks deze sombere berichten blijft volgens driekwart van de ondernemers het personeelsbestand in de detailhandel gelijk (COEN-enquête).

Voor de groothandel voorzien zowel het EIM als UWV WERKbedrijf een iets grotere werkgelegenheidskrimp dan gemiddeld in Nederland.

Manpower verwacht dat de werkgelegenheidsontwikkeling in de detailhandel en de groothandel in het vierde kwartaal van 2009 in de pas loopt met het landelijke beeld.

⁸ Belangrijk hierbij is dat binnen deze groep ook andere sectoren als het uitzendwezen omvat. Bovendien is bij de werkgelegenheid van het uitzendwezen alleen werknemers in dienst van de arbeidsbemiddeling zelf (intercedenten, detacheringmedewerkers etc.) geteld en niet de gewone uitzendmedewerkers. De gewone uitzendmedewerkers worden gerekend tot de inlenende sector.

Nutsbedrijven

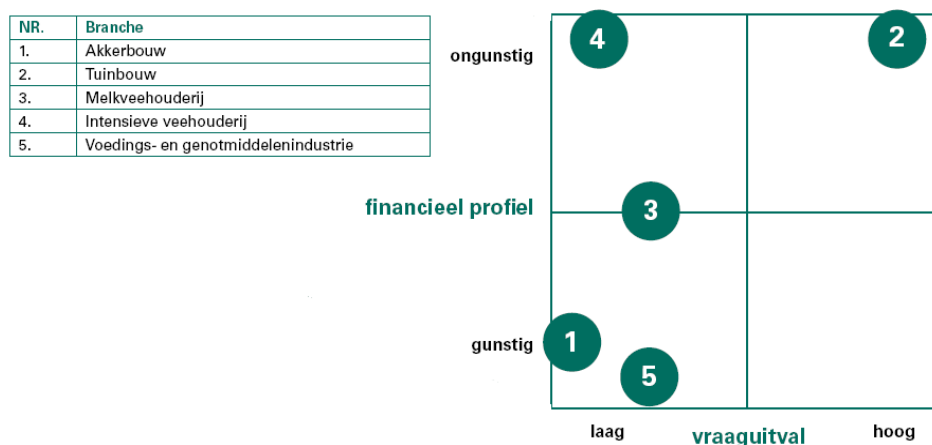
De beide prognoses van de werkgelegenheid voor de nutsbedrijven, zoals energieleveranciers, laten een vergelijkbare krimp zien. Hier is niet de economische crisis de boosdoener. Immers bij de nutsbedrijven is al jaren sprake van een structurele daling van de werkgelegenheid die zich dus ook dit en komend jaar voortzet.

Landbouw en visserij

Tegen de landelijke trend in, neemt de werkgelegenheid in landbouw en visserij in beide prognoses toe. Door schaalvergroting neemt het aantal banen voor werknemers toe, ten koste van het aandeel zelfstandigen. Manpower geeft eveneens aan dat de werkgelegenheid zich in het vierde kwartaal niet ongunstig ontwikkelt.

De prognoses sporen ook met het profiel van Agrifood volgens een ABN AMRO-sectorstudie⁹. In deze studie wordt gekeken naar de gevoeligheid van bedrijfstakken voor vraaguitval en voor externe financiering (krediet). In deze studie zien we dat Agrifood (met uitzondering van de export gerichte tuinbouw) weinig te maken heeft met vraaguitval. Echter de tuinbouw en de veehouderij hebben wel te maken met een ongunstig financieel profiel. Dat wil zeggen dat dit soort bedrijven relatief vaak afhankelijk is van krediet van banken. Deze bedrijven zijn daarmee dus meer afhankelijk van externe partijen om hun bedrijfsvoering succesvol voort te zetten.

Figuur 2.5 Gevoeligheid voor vraaguitval en externe financiering van de activiteiten

Overheid en zorg & welzijn

De overheid (openbaar bestuur en onderwijs) ondervindt in eerste instantie weinig invloed van de economische crisis. De werkgelegenheid zal dit en komend jaar groeien. Zo kiezen jongeren – door conjuncturele tegenwind – vaker voor een extra studiejaar, waardoor de werkgelegenheid in de onderwijssector extra groeit.

⁹ ABN AMRO, 'Sectoren in stress', februari 2009.

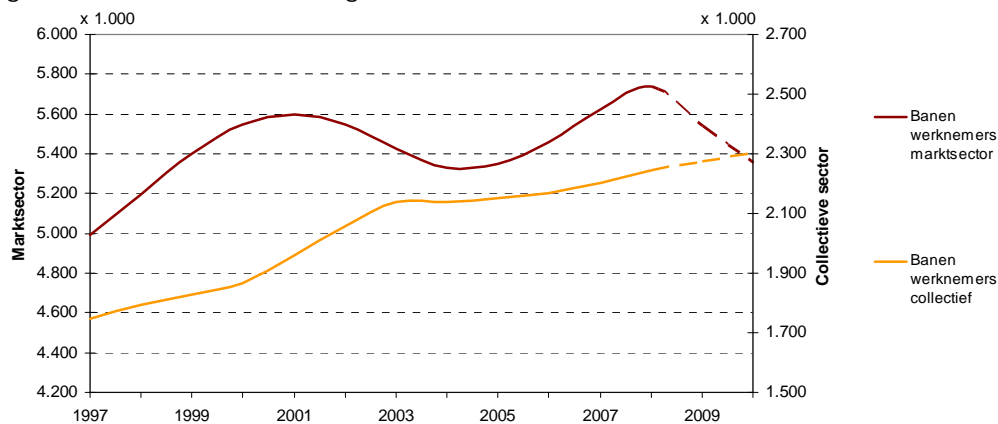
Ook blijft de vraag naar zorgdiensten – onder invloed van de veroudering – verder stijgen. Bovendien zijn in dienstensectoren – zoals de zorg en het onderwijs – productiviteitsverbeteringen moeilijker te realiseren dan bijvoorbeeld in de industrie met extra investeringen (innovatieve machines). Het gevolg is dat de hogere vraag bij zorg en welzijn snel leidt tot meer banen.

Collectieve sectoren bieden beschutting

De collectieve sectoren (overheid, onderwijs, zorg en welzijn) zijn minder gevoelig voor de economische crisis. Autonome factoren en overheidsbeleid bepalen grotendeels de productie in deze sectoren. Deze zijn minder gevoelig voor conjunctuurschommelingen. Zo neemt de productiegroei van de sector zorg en welzijn toe. Ook volgens Manpower zijn de werkgelegenheidsverwachtingen voor deze sector niet ongunstig.

Het verschil in gevoeligheid voor de conjunctuur is duidelijk zichtbaar in figuur 2.6. Daar wordt de banenontwikkeling van het totaal van de marktsectoren vergeleken met de ontwikkeling van het totaal van de collectieve sectoren. In 2010 is de totale werkgelegenheid van de marktsectoren net zo hoog als in 2005. De werkgelegenheid in collectieve sectoren groeit onverminderd door.

Figuur 2.6 Banenontwikkeling de markt- en collectieve sector

Slot

Uit het voorgaande blijkt dat veel over sectoren gepubliceerd wordt. Daarnaast publiceert UWV WERKbedrijf ook eigen analyses. Daarbij is niet zozeer sector het beginpunt, maar meestal regio beroep. Een voorbeeld is de *Monitor "Kans op werk in regio's en beroepen medio 2009"* UWV WERKbedrijf. Deze monitor bevat inzichten in kansen en mogelijkheden op de arbeidsmarkt aan de hand van vraag en aanbod zoals dit is geregistreerd bij het Werkbedrijf. Het overzicht is in de vorm van een "monitor" opgesteld. Daarbij is gebruik gemaakt van het begrip "krapte".

De monitor bestaat uit verschillende onderdelen:

1. Kansen en mogelijkheden in beroepsgroepen
2. Kansen en mogelijkheden in regio's
3. Vacatures nu en volgende jaar (prognose)
4. Bijlage met specifieke informatie naar beroep en regio
5. Bijlage met regionale Top10 vacatures

Hoewel de arbeidsmarkt sterk is verslechterd, blijkt dat er in regio's voor specifieke beroepsgroepen zeker mogelijkheden zijn. De notitie is bruikbaar om te onderstrepen dat er nog steeds mogelijkheden zijn op de arbeidsmarkt.

We spreken hier van beroepen (en niet van sectoren) omdat in de NWW-statistiek voor werkzoekenden van UWV WERKbedrijf de sector waar men vanuit werkloos is geraakt meestal niet bekend is (van WW-gerechtigden is de sector waar men vanuit werkloos is geraakt meestal wel bekend)¹⁰.

Een tweede voorbeeld is de Branchemonitor van UWV WERKbedrijf. Het UWV WERKbedrijf ondersteunt diverse branches onder meer via de branchemonitor¹¹. Daar wordt per branche een karakteristiek gegeven van de branche:

- Uit welk soort bedrijven bestaat de sector?
- Welke trends waren er in het verleden en zijn er in de toekomst?
- Wat voor soort functies zijn er binnen de sector?
- Hoe ziet de beroepsbevolking eruit?

Daarnaast is op intranet een overzicht gegeven van de actuele vraag aanbod verhouding eruit in de afgelopen maand.

De sectorbarometer verschilt met die van de branchemonitor:

Sectorbarometer	Branchemonitor
Vooral gericht op actuele inzichten en prognoses	Beschrijft branchestructuur
Met name werkgelegenheid en vacatures	Meer omvattend naast soort bedrijven en aantal vestigingen ook opleidingsmogelijkheden, beroepen, beroepsbevolking, etc.
Beperkte beschrijving	Uitgebreide beschrijving (circa 7 pagina's per branche)

Disclaimer

Zoals opgemerkt aan het begin van deze paragraaf moeten we – doordat we hier met verschillende bronnen werken – voorzichtig omgaan met de analyses:

1. Iedere bron heeft een eigen sectorindeling.
Soms is de Nederlandse economie verdeeld in vijf hoofdsectoren, dan weer in tachtig deelsectoren. Daardoor moet voorzichtig omgesprongen worden met de interpretatie.
2. Prognoses kunnen elkaar tegenspreken.
Immers elke organisatie heeft een eigen model en een eigen interpretatie van gegevens of eigen databronnen. Daardoor hoeven de prognoses niet altijd dezelfde ontwikkeling te zien geven. Ondanks deze handicap zijn prognoses belangrijk. Immers zij geven een richting aan hoe de ontwikkelingen zullen verlopen. Bij verschillen geven zij een indicatie hoe (on)zeker de prognoses zijn.

¹⁰https://www.werk.nl/portal/page/portal/werk_nl/cwiencijfers/meerweten/arbeidsmarktinfo/regionalearbeidsmarktinformatie/monitorkansopwerkeninregiosenberoepen

¹¹<http://intranet.cwinet.nl/portal/page/portal/intranet/werk/arbeidsmarktinformatie/branchemonitor>